

Beslutningsforslag nr. B 76. Fremsat den 10. december 2004 af Aage Frandsen (SF), Carsten Hansen (S), Pernille Blach Hansen (S), Margrethe Vestager (RV), Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) og Bodil Kornbek (KD)

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af den individuelle ungdomsuddannelse

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om en ny fleksibel og individuel tilrettelagt ungdomsuddannelse med det formål

- at den unge erhverver almene, faglige og personlige kompetencer til at kunne gennemføre en kompetencegivende uddannelse,
- at den unge modnes og bedre sættes i stand til at lære med henblik på senere uddannelse, eller
- at den unge sikres stabil beskæftigelse og bliver selvforsørgende.

Dette skal ske ud fra følgende retningslinier:

1. Målgruppen skal være alle unge uden ungdomsuddannelse mellem 15 (efter 9. klasse) og 25 år, der af forskellige årsager ikke er parate til at gå direkte i gang med de eksisterende ungdomsuddannelser, eller som har måttet opgive en af de eksisterende ungdomsuddannelser.
2. Uddannelsen skal være fleksibel, individuelt tilrettelagt, SU-berettiget og valgt på baggrund af en vejledning udført af en uddannelsesansvarlig.
3. Uddannelsen varer normalt 2 år og skal sammensættes af mindst 3 indbyrdes forskellige uddannelsesdele. Uddannelsesdelene kan bestå af skolebaseret undervisning, praktik og projektarbejde og med mindst halvdelen af elevugerne som skolebaseret undervisning.
4. Det skal være en uddannelsesansvarlig, som sammen med eleven tilrettelægger uddannelsen og er ansvarlig herfor. Til at forestå uddannelsen skal bestemte uddannelsesinstitutioner kunne være ansvarlige med en erfaren eller uddannet vejleder.
5. Under Undervisningsministeriet oprettes Fællesrådet for Den Individuelle Ungdomsuddannelse med et sekretariat.

Bemærkninger til forslaget

Den individuelle ungdomsuddannelse er tænkt som en erstatning for den fri ungdomsuddannelse (FUU), som regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti) sammen med Dansk Folkeparti nedlagde i 2002, men i en ændret form – bl.a. på baggrund af de erfaringer, der blev indhøstet med den fri ungdomsuddannelse. Formålet er at bidrage til, at flere unge får en ungdomsuddannelse. Det er meget utilfredsstillende, at over 20 pct. af de unge i dag ikke afslutter en ungdomsuddannelse.

Den fri ungdomsuddannelse blev etableret i 1995 som led i »Uddannelse Til Alle«-programmet. Formålet var »at give unge mulighed for at gennemføre et individuelt tilrettelagt uddannelsesforløb, der giver alsidige kvalifikationer og især udvikler den unges personlige kompetencer«. Ved uddannelsens begyndelse knyttede eleven sig til en skole, der herefter var uddannelsesansvarlig i hele forløbet, og som sammen med den unge udfærdigede en uddannelsesplan. I løbet af de 2 (evt. 3) år uddannelsen varede, skulle den unge gennemføre mindst 3 (evt. 4) uddannelsesdele, der kunne være skolebaseret undervisning, projektarbejde, foreningsarbejde, arbejdspladspraktik eller pædagogisk tilrettelagte uddannelsesaktiviteter i øvrigt. Mindst halvdelen af uddannelsen skulle være skolebaseret og kunne foregå på efterskoler, folkehøjskoler, ungdomshøjskoler, husholdningsskoler, håndarbejds-skoler, AMU-centre, VUC (almen voksenuddannelse og hf), daghøjskoler, ungdomsskoler, produktions-skoler, musikskoler og skoler under folkeoplysningsloven. Elementer fra de ordinære ungdomsuddannelser samt private uddannelser kunne indgå under visse betingelser. Undervisningen kunne foregå på tilsvarende skoler i udlandet.

PLS Consults grundige evaluering af den fri ungdomsuddannelse fra 2001 tegnede et billede af tre typer elever, der benyttede sig af uddannelsen:

- Unge, der ville dygtiggøre sig og samle point til især kreative uddannelser.
- Unge, der brugte uddannelsen til at afklare uddannelsesønsker.

- Unge, der var begyndt uddannelsen efter at have afbrudt andre ungdomsuddannelser.

I følge rapporten kom 51 pct. af de elever, som gennemførte den fri ungdomsuddannelse, i arbejde. 38 pct. var i uddannelse. 10 pct. var arbejdsløse, i projekter eller på kontanthjælp. De elever, der forlod den fri ungdomsuddannelse, havde også i høj grad haft glæde af uddannelsen, idet de kom ind på en anden uddannelse eller i arbejde. 51 pct. af eleverne havde et klart mål med uddannelsen. Det gælder kun 34 pct. af de unge i ordinære ungdomsuddannelser.

Med udgangspunkt i erfaringerne fra rapporten kunne man konstatere, at uddannelsen tiltrak såvel de såkaldt stærke som de såkaldt svage unge, men undersøgelsen pegede også på en dårlig udnyttelse af uddannelsens potentiale hos de svageste grupper. Hertil skal dog bemærkes, at eleverne ikke umiddelbart kunne gøre brug af de *hjelpeforanstaltninger*, der var til rådighed for de ordinære ungdomsuddannelser, med mindre de enkelte uddannelsesansvarlige skoler indbetalte et større beløb pr. elev.

I denne sammenhæng kan det være svært at definere præcist, hvem der er stærk, og hvem der er svag. F.eks. kan en elev være »stærk« vurderet ud fra boglige færdigheder, men »svag« vurderet ud fra personlige forhold eller mangel på motivation til at gennemføre et uddannelsesforløb. Også derfor er det vigtigt, at der er et kvalificeret tilbud til de skrøbelige og sårbare unge, og det kræver indsættelse af særlige vejlederressourcer samt et velfungerende tværgående hjælpesystem med f.eks. socialcentre, psykologer, rådgivninger m.v.

Endvidere kunne den fri ungdomsuddannelse have draget fordel af et tættere samarbejde med de eksisterende ungdomsuddannelser, der oplever frafald på deres uddannelser. Derfor er det vigtigt med et større samarbejde på tværs af skoleformer, og at alle ungdomsuddannelser påtager sig et ansvar for, at alle unge får en ungdomsuddannelse – og at der dermed ikke mindst fokus sættes på den uddannelsesmæssige restgruppe.

Rekrutteringen af FUU-vejledere skete forholdsvis vilkårligt og lokalt i forhold til de uddannelsesansvarlige skoler. De oplagte fordele ved dette var nærhed og grundigt kendskab til eleven. Til gengæld blev det i nogle tilfælde modarbejdet af en manglende kvalitet i vejledningen på grund af mangelfuld vejlederuddannelse og efteruddannelse. Dette skal man tage højde for ved en fremtidig individuel ungdomsuddannelse.

I den fri ungdomsuddannelse eksisterede der kun begrænsede muligheder for at opnå formel merit i forhold til arbejdsmarkedet eller de aftagende ungdomsuddannelser. I en fremtidig individuel ungdomsuddannelse bør der være mulighed for at indbygge flere meritgivende dele. De meritgivende dele kan også udgøre så meget, at hele uddannelsen reelt er meritgivende.

Den fri ungdomsuddannelse var i perioder udsat for voldsom kritik, fordi enkelttilfælde, som var meget atypiske, medførte generaliseringer i pressen om, hvad den fri ungdomsuddannelse var. De få tilfælde, hvor der var tale om en uhensigtsmæssig brug og måske endda misbrug af uddannelsen, blev af uddannelsens modstandere anvendt til en generel kritik af uddannelsen og for nogle endda til krav om uddannelsens afskaffelse. Uanset at rapporten klart dokumenterede, at de få vildskud var absolutte undtagelser, og uanset at der skete en revision af uddannelsen med lov nr. 500 af 7. juni 2001, fortsatte nogle af uddannelsens modstandere med kritikken af uddannelsen, som om de enkelte vildskud, der havde været tidligere, var det typiske for uddannelsen. Kulminationen herpå var, at regeringen (Venstre og Det Konservative Folkeparti) og Dansk Folkeparti vedtog, at uddannelsen skulle afskaffes.

Dette beslutningsforslag om en individuel ungdomsuddannelse tager udgangspunkt i erfaringerne fra den fri ungdomsuddannelse. Der er behov for at sikre uddannelse for en større del af de unge, der enten ikke påbegynder eller fuldfører en ungdomsuddannelse. Af de tilgængelige restgruppetal og de eksisterende tal for ordinære ungdomsuddannelser fremgår det, at der desværre er en stigende frafaldstendens, hvilket også øger behovet for en anderledes ungdomsuddannelse.

Den nye individuelle ungdomsuddannelse kunne være med til at opfylde dette uddannelsesbehov, således at de unge bibringes en fremadrettet erhvervs- og uddannelseskompetence med mulighed for at indbygge formel merit. Der skal også være mulighed for, at uddannelsesansvarlige skoler tilbyder den individuelle ungdomsuddannelse i pakker med tilbud til flere elever, således at de elever, der føler sig lidt utrygge

ved et alt for individuelt forløb, tør gå i gang med uddannelsen, og sådan at de elever, der allerede har besluttet sig til, hvad de vil bruge den individuelle ungdomsuddannelse til, kan sammensætte en pakke herefter.

De unge, der benyttede sig af den fri ungdomsuddannelse, fik via uddannelsen en uddannelsesidentitet med et afklaret, fleksibelt, individuelt og forberedt forløb i et nært og kontinuerligt vejledningsforløb med særlige vejledere i en decentral vejlederordning. En fremtidig individuel ungdomsuddannelse skal tage udgangspunkt i de mange positive dele af den nu nedlagte fri ungdomsuddannelse, i rapportens konklusioner og anbefalinger samt i den form, som den fri ungdomsuddannelse havde efter revisionen i 2001.

Den fri ungdomsuddannelse byggede bl.a. på de unges selvstændighed. Det skal en fremtidig individuel ungdomsuddannelse også gøre. I dag efterspørges netop selvstændighed, kreativitet, omstillingsparathed, fleksibilitet, kommunikationsfærdighed, iværksætterkultur, interkulturel forståelse osv. Alene det, at uddannelsen ikke giver en fastlagt merit eller kompetence, giver de unge bedre muligheder for at kunne navigere i en verden, der er fuld af muligheder, og hvor intet er afgjort på forhånd. Men uanset at uddannelsen ikke giver en fastlagt merit, skal der være mulighed for at sammenstykke en uddannelse, der giver merit, også sådan, at alt det, der indgår i uddannelsen, giver merit. De uddannelsesinstitutioner og virksomheder, der aftager eleverne, skal hver for sig meritvurdere de forløb, som de unge har været igennem. De unge skal således sammen med deres vejledere sammensætte en uddannelsesplan, der afvejer lyst, evner og efterfølgende uddannelses- og erhvervs muligheder. Derved erhverves og trænes de færdigheder og kompetencer, som kræves for at kunne orientere sig på den videre vej i erhvervs- og uddannelsessystemet, hvor der i stigende grad lægges vægt på, at man individuelt skal kunne sammenstykke sin uddannelse og være fleksibel.

Den fri ungdomsuddannelse byggede på principper om, at de unge selv skulle skræddersy deres helt individuelle uddannelsesforløb efter ønsker og evner. De unge kunne således i høj grad selv bestemme uddannelsens indhold i modsætning til de unge i de traditionelle ungdomsuddannelser, hvor rammer og indhold i stor udstrækning er fastlagt på forhånd. Mange unge er i dag vant til midlertidige fællesskaber og sætter pris på at være individuelt synlige i fællesskabet. Derfor er der brug for en alternativ uddannelse til de eksisterende uddannelser.

Ungdommens Uddannelsesvejledning vil naturligt nok komme til at spille en rolle i forbindelse med den individuelle ungdomsuddannelse. Både som vejledning for de unge og som sparringspartner for de vejledere, der på skolerne har ansvaret for vejledningen.

Uanset at den individuelle ungdomsuddannelse bl.a. er tiltænkt at skulle erstatte den nedlagte fri ungdomsuddannelse, er det svært præcis at sige, hvilken merudgift den individuelle ungdomsuddannelse vil påføre staten. Regeringen skønnede i bemærkningerne til lovforslag nr. L 79 fremsat den 30. januar 2002, at fuld afvikling af den fri ungdomsuddannelse ville betyde en statslig besparelse på 400 mio. kr., men i lovforslagets bemærkninger blev der ikke taget højde for, at udgifterne til de unges uddannelse og/eller forsørgelse med nedlæggelsen af den fri ungdomsuddannelse ville optræde andre steder. Ej heller tog lovforslagets bemærkninger højde for, at mangelen af den fri ungdomsuddannelse har betydet, at unge herefter har opnået mindre kompetence, inden de er gået i gang med en anden uddannelse, og dermed måske har forlænget denne anden uddannelse eller har opgivet den. Forslagsstillerne mener selvfølgelig, at den individuelle uddannelse vil medføre merudgifter for staten, fordi der nu er flere, der får en uddannelse. Og uddannelse koster, fordi det er en investering i fremtiden, som forventes senere.

Forslagsstillerne har i forbindelse med ændringsforslag til finansloven peget på forskellige finansieringskilder.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Ad 1

Målgruppen er alle unge uden ungdomsuddannelse mellem 15 og 25 år, der af forskellige årsager ikke er parate til at gå direkte i gang med de eksisterende ungdomsuddannelser, eller som har måttet opgive en af de eksisterende ungdomsuddannelser. Det betyder, at målgruppen er:

- De unge, som ikke har de fornødne faglige kompetencer.
- De skrøbelige, sårbare unge, som har brug for at blive »hele« mennesker, hvilket i en række tilfælde forudsætter, at der gives forskellig former for støtte og rådgivning, herunder psykologbistand.
- De kreative unge, som ønsker kompetencer uden for de eksisterende ungdomsuddannelser.
- De uafklarede, som ikke umiddelbart kan se sig selv i det ordinære uddannelsessystem.
- De unge, som har måttet opgive en ordinær ungdomsuddannelse.

Ad 2

Når uddannelsen skal være fleksibel og individuelt tilrettelagt, SU-berettiget og baseret på af en vejledning udført af en uddannelsesansvarlig, indebærer det bl.a.:

- Flexibilitet i uddannelsen omfatter både uddannelsens længde og indhold. Flexibilitet vil gøre det muligt at tilpasse forløbet præcist til elevens udvikling og eventuelt ændrede behov i et afklaringsforløb. Der udstedes under alle omstændigheder uddannelsesbevis, uanset uddannelsens længde, dvs. når eleven er afklaret i forhold til uddannelse og/eller arbejde.
- Uddannelsesplanerne skal være individuelt udarbejdede og tilrettelagt med mulighed for at inddrage skoleforløb, projektarbejde og praktik i et nærmere bestemt forhold. De enkelte dele kan være afklarende, formelt eller uformelt kompetencegivende efter behov og meritgivende.
- Det vil være muligt for eleven at opnå SU-støtte samt tilskud til deltagerbetaling uden senere konsekvenser i et ordinært uddannelsesforløb. SU-støtten vil styrke uddannelsens almindelige attraktionsværdi og medgive eleven en vigtig legitimitet og uddannelsesidentitet. SUstyrelsen koordinerer og udbetaler elevstøtte og undervisningsafgifter og koordinerer og udbetaler støtte til de uddannelsesansvarlige skoler.
- Uddannelsen indledes med en kendskabsperiode, der skal sikre vejlederen et nært kendskab til elevens historie og kompetencer med henblik på en tæt vejledning gennem hele forløbet.
- Uddannelsesansvarligheden og dermed godkendelsesmyndigheden tillægges den godkendte skole. Skolen godkendes som uddannelsesansvarlig efter nærmere regler. Skolen kan fratages retten til at være uddannelsesansvarlig, hvis den ikke lever op til ansvaret med hensyn til bl.a. at give den rigtige vejledning. Skolen indberetter uddannelsesplaner og ændringer til det dertil nedsatte styrende organ.
- Det tilstræbes at udvikle og indbygge meritgivende forløb i uddannelsen, men det er ikke en forudsætning.

Ad 3

Uddannelsen varer 2 år og skal sammensættes af mindst 3 indbyrdes forskellige uddannelsesdele. Uddannelsen kan forlænges med indtil 1 år af hensyn til de unge, der af forskellige grunde ikke er i stand til at gennemføre den inden for 2 år. Hvis uddannelsen varer mere end 2 år, skal den sammensættes af mindst fire forskellige uddannelsesdele. Uddannelsesdelene

kan bestå af skolebaseret undervisning, praktik og projektarbejde. Såfremt en uddannelsesdel foregår uden for Danmark, skal der være en tidsmæssig begrænsning på 12 måneder. I uddannelsen skal mindst halvdelen af elevugerne være skolebaseret undervisning. Uddannelsesdele anses for at være forskellige, når de adskiller sig fra hinanden i indhold og tilrettelæggelse og varetages af indbyrdes forskellige skoleformer, foreninger m.v. Uddannelsen skal indledes med mindst 14 ugers skolebaseret undervisning på en eller flere skoler. Uddannelsen kan tidligst begynde efter et undervisningsforløb på 4 uger omregnet til fuld tid på en uddannelsesansvarlig skole.

Med inspiration fra den nu nedlagte fri ungdomsuddannelse kunne en uddannelsesplan f.eks. se sådan ud:

Uddannelsen varer 2 år, hvor uddannelsesmålet er personlig udvikling og afklaring i forhold til pædagoguddannelsen. Uddannelsen er sammensat af 4 uddannelsesdele:

- a. Personlig udvikling og musik på en højskole.
- b. Tre hf-enkeltfag: dansk, samfundsfag og engelsk.
- c. Undervisning i klaver og guitar på den lokale musikskole samtidig med det første år på VUC og derudover praktik hos lærer på musikskolen (musikalsk legestue for de 4-6-årige).
- d. Praktik i en skolefritidsordning i 6 måneder.

Herefter eventuelt flere hf-fag, den pædagogiske grunduddannelse eller erhvervsarbejde, indtil optagelse på et pædagogseminarium er mulig.

Et andet eksempel kunne være: Uddannelsen varer 2 år, hvor uddannelsesmålet er personlig udvikling og afklaring i forhold til en håndværksmæssig uddannelse:

- a. Tilmeldt et afklaringsforløb på den lokale produktionsskole.
- b. Praktik hos et snedkerfirma i 6 måneder.
- c. Indgangsforløb til snedkeruddannelsen på teknisk skole.

Eleven kunne blive på uddannelsen i 6 måneder for at bibeholde den gode nærvejledning af en person, som den unge kender, før den unge begynder på den endelige uddannelse.

Ad 4

En uddannelsesansvarlig kan være på:

- De folkeoplysende skoler: efterskoler, højskoler, daghøjskoler, ungdomsskoler, aftenskoler med dagskolelignende forløb, produktionsskoler, håndarbejds- og husholdningsskoler m.v.
- Skoler med gennemførelsesvejledning: 10.-klassercentre, de ordinære ungdomsuddannelser, folkeskoler, friskoler og private skoler m.v.

Krav til uddannelsesansvarlighed:

- At der på skolen er en vejleder, som har en anerkendt vejlederuddannelse, eller at der på skolen er ansat en vejleder, som gennem en årrække har gennemført vejledning f.eks. under den fri ungdomsuddannelse, daghøjskoler, ungdomsskoler eller andre uddannelsesinstitutioner. Disse kvalifikationer beskrives, dokumenteres og indstilles til Fællesrådet for Den Individuelle Ungdomsuddannelse, der bedømmer de erhvervede kvalifikationer.
- At skolen forpligter sig til at sikre, at alle vejledere i løbet af 4 år har gennemført en egentlig vejlederuddannelse.
- At skolen forpligter sig til at deltage løbende i informationskurser samt diverse administrative kurser.
- At skolen forpligter sig til løbende at deltage i opdaterende vejledningsforløb, som udbydes af Undervisningsministeriet.
- At der afsættes minimum 30 timer årligt pr. elev til aktiv vejledning. En vejleder kan kun bestride et årsværk i vejledning svarende til maks. 40 elever. Endvidere at der afsættes midler til dækning af kørsel, administration, efteruddannelse m.m. af de resterende vejledningsmidler.
- At skolen gør opmærksom på det overordnede mål for uddannelsen, og udmøntningen af mål og principper for vejledning på deres hjemmeside eller andet offentligt tilgængeligt materiale.
- At der udformes en samarbejdsaftale mellem vejleder og skole med udgangspunkt i en på forhånd udarbejdet standardaftale.
- At uddannelsen skal evalueres i forhold til ovenstående på de enkelte institutioner.

Ad 5

Til at styre udviklingen med den individuelle ungdomsuddannelse oprettes Fællesrådet med et sekretariat efter følgende retningslinier:

- Der etableres et bredt sammensat og kompetent råd med fokus på målgruppen. I rådet indgår personer med fagkompetence inden for undervisning, vejledning og det sociale område, herunder flygtninge/indvandrere.
- Rådet godkender uddannelsesansvar og vejlederkompetence, fungerer som elevens klagemyndighed på området og rådgiver Undervisningsministeriet, hvad angår justeringer og nye tiltag inden for uddannelsen.
- Rådet skal høres i tilfælde af uenighed om regelfortolkning.

- Fællesrådet skal fungere som initiativtager for efter/videreuddannelse for vejledere og administration.
- Fællesrådet bistås af et sekretariat som rådgivende instans for rådet, vejledere og elever. Sekretariatet udfører og koordinerer desuden informationsvirksomhed om uddannelsen.
- SUstyrelsen foretager stikprøvevis kontrol af elektronisk indberettede uddannelsesplaner.

Skriftlig fremsættelse

Aage Frandsen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af den individuelle ungdomsuddannelse.

(Beslutningsforslag nr. B 76).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.